

Piotr Szukalski
Instytut Socjologii
Uniwersytet Łódzki
pies@uni.lodz.pl

Skąd się pozyskuje małżonków?

Z reguły nie zastanawiamy się, w jaki sposób pary małżeńskie, jakie znamy, poznały się, ani gdzie to miało miejsce. Zakładamy na co dzień, iż ludzie poznają się w naturalny sposób – spotykając się przypadkowo twarzą w twarz, po czym, jeśli pojawia się zaciekawienie, a tym bardziej zauroczenie, znajomość się samoistnie rozwija. Tymczasem w rzeczywistości sprawa jest bardziej skomplikowana. Pomijając już kwestię konieczności spotkania się twarzą w twarz (a badania prowadzone na UŁ wśród narzeczonych zamieszkujących Łódź i tereny przyległych gmin wskazują, iż dla znaczącego odsetka – 8,8% – „miejszem” poznania się jest Internet), prawdziwość powyższego stwierdzenia oznaczałaby, że małżeństwa są formowane przede wszystkim przez osoby mające możliwość spotkania się, a zatem zamieszkujące w pobliżu. Tym samym należałoby oczekiwać, iż nowo zawierane związki małżeńskie powinny być formowane przez ludzi z sąsiedztwa. Tymczasem występują przecież – i to nierzadko – takie związki małżeńskie, w przypadku których występują bardzo duże odległości pomiędzy dotychczasowymi miejscami zamieszkiwania nowożeńców.

Ludzie bowiem zmieniają miejsce zamieszkiwania, podróżując, pracując, pobierając naukę, zaś każda z tych czynności zwiększa prawdopodobieństwo znalezienia partnera pochodzącego z mniej lub bardziej odległych rejonów. Niestety, dostępne dane statystyczne pozwalają jedynie z dużym przybliżeniem opisać proces doboru przestrzennego nowo zawieranych związków małżeńskich. Spróbujmy jednak na podstawie tych danych – umożliwiających jedynie porównanie województw będących miejscami stałego pobytu (tj. stałego zameldowania) obojga nowożeńców – przedstawić mapę doboru małżeńskiego.

Wspomniane wcześniej badanie narzeczonych przeprowadzonych na terenie obszaru metropolitalnego Łodzi wskazuje, iż zdecydowanie preferowane są małżeństwa pomiędzy osobami zamieszkującymi relatywnie blisko (do 5 km pomiędzy miejscami zamieszkiwania przyszłych małżonków), zaś jedynie 5,8% badanych par dzielił dystans przestrzeni równy 100 km lub więcej.

Zatem w przypadku pewnej części małżeństw uzyskuje się partnera z relatywnie dużej odległości. W przypadku przywołanych danych GUS za takie związki, w przypadku których występuje duża odległość pomiędzy miejscami stałego zameldowania, uznać należy województwa niesąsiadujące ze sobą. Gdy bowiem mamy do czynienia z regionami sąsiednimi, może się okazać, iż granica województwa w praktyce oznacza granicę oddzielającą sąsiednie powiaty, czy wręcz gminy, a zatem obszary przylegające do siebie.

Tymczasem, jeśli już małżeństwa nowożeńców zamieszkujących inne województwa występują, okazuje się, iż najczęstszymi regionami pochodzenia są województwa ościennie, a poza nimi inne jednostki administracyjne, znaczące pod względem demograficznym (wielkość zamieszkującej

populacji, a zatem i prawdopodobieństwo poznania potencjalnego partnera) i gospodarczym (atrakcyjność imigracyjna, tj. atrakcyjność jako miejsca pobierania nauki, wykonywania pracy, choćby i tymczasowej), w praktyce przede wszystkim województwo mazowieckie.

Generalnie, zdecydowana większość zawieranych małżeństw obejmuje przypadki, gdy oboje partnerzy pochodzą z tego samego województwa (82,8% w skali kraju). Nieco częściej jest to prawdą w przypadku mężczyzn niż kobiet, co spowodowane jest trochę wyższą częstością pozyskiwania obcokrajowców jako życiowych partnerów przez Polki w porównaniu z Polakami (tzw. małżeństwa binacionalne). Niemniej, dokonując porównań międzywojewódzkich, zauważyć można znaczące zróżnicowanie tego odsetka, zarówno w przypadku małżeństw zawieranych przez kobiety z danego regionu (tab. 1), jak i mężczyzn (tab. 2).

Tabela 1

Rozkład przestrzenny miejsc pochodzenia męża według województwa, z którego pochodziła żona – rok 2013 (w %)

Region pochodzenia żony	Region pochodzenia męża																
		Dolnośląskie	Kujawsko-pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-mazurskie	Wielkopolskie	Zachodniopomorskie
Dolnośląskie	100	83,4	0,6	0,5	1,4	1,0	0,9	1,1	1,8	0,6	0,3	0,5	1,9	0,4	0,4	2,5	0,8
Kujawsko-pomorskie	100	0,6	82,7	0,4	0,4	0,8	0,5	2,5	0,2	0,3	0,3	2,8	0,8	0,2	1,3	4,0	0,9
Lubelskie	100	0,8	0,5	81,1	0,2	0,8	1,5	7,0	0,2	2,4	0,5	0,6	0,9	1,0	0,5	0,6	0,4
Lubuskie	100	4,6	0,6	0,3	78,5	0,5	0,8	1,2	0,7	0,4	0,1	0,6	1,0	0,2	0,3	5,4	3,1
Łódzkie	100	1,4	0,9	0,7	0,3	82,4	0,8	4,5	0,6	0,5	0,2	0,5	2,2	0,8	0,4	2,1	0,5
Małopolskie	100	0,6	0,3	0,8	0,1	0,6	84,8	1,3	0,4	2,8	0,2	0,3	4,2	1,3	0,2	0,4	0,3
Mazowieckie	100	0,6	0,9	2,6	0,2	2,0	0,9	83,8	0,2	0,7	1,3	0,8	0,9	1,0	1,3	0,6	0,4
Opolskie	100	4,8	0,3	0,7	0,5	1,3	1,0	1,0	79,8	0,5	0,1	0,4	5,8	0,5	0,4	1,2	0,5
Podkarpackie	100	0,8	0,3	2,6	0,2	0,5	5,0	1,8	0,3	82,6	0,3	0,3	1,8	1,4	0,3	0,4	0,2
Podlaskie	100	0,5	0,7	1,1	0,2	0,6	0,8	6,9	0,1	0,5	81,8	1,1	0,8	0,3	3	0,5	0,4
Pomorskie	100	0,7	2,6	0,5	0,3	0,4	0,5	1,7	0,3	0,3	0,4	84,0	1,0	0,2	2,6	1,0	1,8
Śląskie	100	1,0	0,3	0,5	0,2	0,9	3,1	1,2	1,4	0,7	0,2	0,4	87,0	0,8	0,3	0,6	0,3
Świętokrzyskie	100	1,1	0,4	1,8	0,2	1,8	4,3	5,3	0,2	2,0	0,3	0,4	2,8	76,5	0,4	0,7	0,3
Warmińsko-mazurskie	100	0,5	2,5	0,9	0,2	0,6	0,7	5,6	0,3	0,4	2,9	4,9	0,9	0,4	75,3	1,2	0,7
Wielkopolskie	100	2,0	1,9	0,3	1,5	1,3	0,5	1,1	0,5	0,3	0,3	0,8	0,8	0,2	0,4	85,7	1,2
Zachodniopomorskie	100	1,0	1,2	0,6	1,5	0,6	0,7	1,4	0,3	0,4	0,3	2,5	0,9	0,2	0,5	3,0	83,2

Przykład odczytania (wartości zaznaczone na żółto): 83,4% małżeństw mieszkanek Dolnego Śląska zawartych zostało z mężczyznami na stałe zamieszkującymi w tym województwie, zaś 0,6% stanowiły związki zawarte z mężczyznami na stałe mieszkającymi w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: obliczenia własne na podstawie bazy danych GUS Demografia <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx>

Wartości minimalne przestrzennej homogamii – a termin ten oznacza jednorodność związku małżeńskiego w chwili jego zawarcia z punktu widzenia jakiejś ważnej, analizowanej cechy – odnotowywane są w regionach o najmniejszej liczbie ludności (zaznaczone na czerwono), a zatem najniższym prawdopodobieństwie znalezienia partnera, zaś wartości najwyższe (kolor zielony) w województwach o największym potencjale ludnościowym. Z tej zasady wyłamuje się Mazowsze – choć jest to województwo o najwyższej liczbie mieszkańców, napływ imigrantów sprawia, iż jest tam nadspodziewanie, zważywszy na liczbę ludności, wiele związków formowanych z mieszkańcami

Tabela 2

Rozkład przestrzenny miejsc pochodzenia żony według województwa, z którego pochodził mąż – rok 2013 (w %)

Region pochodzenia męża	Region pochodzenia żony																	
		Dolnośląskie	Kujawsko-pomorskie	Lubelskie	Lubuskie	Łódzkie	Małopolskie	Mazowieckie	Opolskie	Podkarpackie	Podlaskie	Pomorskie	Śląskie	Świętokrzyskie	Warmińsko-mazurskie	Wielkopolskie	Zachodniopomorskie	Zagranica
Dolnośląskie	100	84,5	0,5	0,7	1,7	1,2	0,8	1,1	1,7	0,7	0,2	0,6	1,7	0,5	0,3	2,6	0,6	0,6
Kujawsko-pomorskie	100	0,8	83,7	0,5	0,3	1,0	0,5	2,3	0,1	0,4	0,4	2,8	0,8	0,2	1,7	3,3	1,0	0,2
Lubelskie	100	0,7	0,4	82,3	0,2	0,8	1,2	6,0	0,3	2,7	0,6	0,5	1,0	1,0	0,6	0,5	0,5	0,7
Lubuskie	100	3,9	0,8	0,4	81,0	0,7	0,5	0,9	0,5	0,5	0,2	0,8	0,9	0,3	0,2	5,2	2,6	0,6
Łódzkie	100	1,2	0,7	0,7	0,2	84,2	0,8	4,4	0,5	0,5	0,3	0,4	1,9	1,0	0,4	2,0	0,4	0,3
Małopolskie	100	0,7	0,3	1,0	0,2	0,5	84,7	1,3	0,3	3,3	0,3	0,3	4,2	1,6	0,3	0,5	0,3	0,3
Mazowieckie	100	0,6	1,0	3,1	0,2	2,1	0,9	82,7	0,2	0,8	1,7	0,8	1,1	1,3	1,6	0,7	0,5	0,7
Opolskie	100	5,0	0,4	0,4	0,7	1,3	1,3	0,9	78,4	0,6	0,2	0,7	6,6	0,3	0,4	1,6	0,6	0,5
Podkarpackie	100	0,7	0,3	2,4	0,2	0,6	4,4	1,5	0,2	85,4	0,3	0,3	1,4	1,1	0,3	0,4	0,3	0,4
Podlaskie	100	0,6	0,5	1,0	0,1	0,4	0,5	5,5	0,1	0,5	83,5	0,8	0,7	0,3	3,5	0,8	0,4	0,7
Pomorskie	100	0,6	2,6	0,6	0,3	0,6	0,5	1,9	0,2	0,4	0,6	84,2	0,7	0,2	3,1	1,3	1,8	0,5
Śląskie	100	1,1	0,4	0,4	0,2	1,1	3,2	1,0	1,2	0,9	0,2	0,5	87,7	0,8	0,3	0,6	0,3	0,3
Świętokrzyskie	100	0,9	0,3	1,8	0,2	1,6	3,8	4,1	0,4	2,6	0,3	0,3	3,2	78,8	0,5	0,6	0,3	0,4
Warmińsko-mazurskie	100	0,7	2,0	0,8	0,2	0,7	0,6	4,8	0,3	0,6	2,6	4,3	1,0	0,3	79,4	0,9	0,6	0,5
Wielkopolskie	100	2,0	2,4	0,4	1,6	1,4	0,4	0,8	0,3	0,3	0,2	0,7	0,8	0,3	0,5	86,4	1,4	0,3
Zachodniopomorskie	100	1,3	1,2	0,6	1,9	0,7	0,6	1,3	0,3	0,3	0,3	2,5	0,8	0,2	0,6	2,7	84,3	0,5

Źródło: obliczenia własne na podstawie bazy danych GUS *Demografia*
<http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/Tables.aspx>

Tabela 3

Zestawienie najczęstszych województw zamieszkania nowożeńców przed ślubem
 ludności w 2013 r.

Województwa żony/męża przed ślubem	Najczęstsze województwo z którego pochodził małżonek/małżonka
Dolnośląskie	Wielkopolskie, Opolskie, Śląskie
Kujawsko-pomorskie	Wielkopolskie, Pomorskie, Mazowieckie
Lubelskie	Mazowieckie, Podkarpackie
Lubuskie	Dolnośląskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie
Łódzkie	Mazowieckie, Śląskie, Wielkopolskie
Małopolskie	Podkarpackie, Śląskie, Świętokrzyskie
Mazowieckie	Lubelskie, Łódzkie, Podlaskie, Warmińsko-mazurskie
Opolskie	Dolnośląskie, Śląskie, Wielkopolskie
Podkarpackie	Lubelskie, Małopolskie, Świętokrzyskie
Podlaskie	Mazowieckie, Warmińsko-mazurskie
Pomorskie	Kujawsko-pomorskie, Mazowieckie, Warmińsko-mazurskie
Śląskie	Małopolskie, Opolskie, Dolnośląskie
Świętokrzyskie	Łódzkie, Małopolskie, Mazowieckie, Śląskie
Warmińsko-mazurskie	Kujawsko-pomorskie, Mazowieckie, Podlaskie, Pomorskie
Wielkopolskie	Dolnośląskie, Kujawsko-pomorskie, Lubuskie, Łódzkie, Zachodniopomorskie
Zachodniopomorskie	Lubuskie, Mazowieckie, Pomorskie, Wielkopolskie

innych regionów, w tym i z osobami zamieszkującymi na stałe poza granicami Polski.

Wyższym poziomem różnorodności związków małżeńskich z punktu widzenia miejsca zamieszkiwania przed ślubem występuje w przypadku regionów generalnie zlokalizowanych w części północno-zachodniej kraju, podczas gdy część południowo-wschodnia jest nieco mniej podatna na tego typu związki. Po części wynika to z poziomu urbanizacji, małżeństwa wiejskie są znacząco częściej przykładami homogamii przestrzennej.

Porównanie powyższych wielkości z odpowiednimi obliczeniami odnoszącymi się do lat 1999 i 2004 (zob. [Kałuża, 2007]) wskazuje na wyraźne zmniejszanie się jednorodności przestrzennej doboru małżeńskiego i na większą otwartość współczesnych Polaków w tym względzie. Na podstawie dostępnych danych trudno jednak jednoznacznie powiedzieć, czy zachodzące zmiany są spowodowane wzrostem mobilności, czy wspomnianym już wcześniej pojawieniem się Internetu jako potencjalnego źródła kandydatów/kandydatek do stanięcia na ślubnym kobiercu. Niezależnie od przyczyn, we wszystkich regionach zaobserwować można coraz częstsze zawieranie małżeństw z osobami „z daleka”, choć wciąż są to mieszkańcy Polski. Podejrzewać należy, iż wraz z większą mobilnością międzynarodową, a w przyszłości i z większym napływem do Polski imigrantów, rosnać będą w nadchodzących latach i udziały małżeństw zawieranych z osobami pochodzącymi z naprawdę dalekich regionów Europy i świata.

Aby wiedzieć więcej:

Kałuża D., *Otwartość doboru terytorialnego małżonków we współczesnej Polsce*, „Roczniki Socjologii Rodziny”, 2007, https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/4099/1/09_Dorota_Kaluza_Otwartosc_doboru_terytorialnego_malzonkow_143-161.pdf

Szukalski P., *Małżeństwa binacjonalne*, „Biuletyn Informacyjny – Demografia i Gerontologia Społeczna”, nr 2013/3, <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/3556>

Szukalski P., *Narzeczeństwo we współczesnej Polsce*, „Biuletyn Informacyjny – Demografia i Gerontologia Społeczna”, nr 2013/05, <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/3566>